

Проблеми використання методик оцінки фінансового стану підприємств

Дутченко О.О.

Проаналізовано методики оцінки фінансового стану підприємств з метою виявлення розбіжностей у розрахунках та критеріальної бази оцінювання фінансового стану підприємств.

Ключові слова. Фінансовий аналіз, показники фінансового стану, методики оцінки.

Вступ. Функціонування суб'єктів господарської діяльності в умовах конкурентного ринкового середовища створює необхідність систематичного аналізу фінансового стану та оцінки фінансових результатів їх діяльності.

Фінансовий аналіз є основним елементом фінансового менеджменту та аудиту. Майже всі користувачі фінансової звітності підприємства звертаються до застосування методів фінансового аналізу для прийняття рішень. Процеси широкомасштабної приватизації, акціонування, збільшення кількості приватних підприємств породжує необхідність застосування методів фінансового аналізу.

Фінансовий аналіз за напрямками його здійснення є багатоаспектним, але основними та взаємопов'язаними між собою є аналіз фінансового стану підприємства та аналіз фінансових результатів його діяльності.

Фінансовий стан підприємства – комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо – господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів. Тобто під фінансовим станом розуміють здатність або нездатність підприємства фінансувати свою діяльність. Він характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільність їх розміщення та ефективністю використання, платоспроможністю та фінансовою стійкістю.

Фінансовий стан підприємства оцінюється на основі системи показників, які відображають конкурентоспроможність, формування та використання фінансових ресурсів. До основних напрямків проведення фінансового аналізу відносять: оцінка й аналіз фінансової рівноваги, прибутковості та господарського потенціалу підприємства. Оцінка фінансового стану за результатами проведеного аналізу та прогноз майбутніх значень необхідні для кожного суб'єкта господарювання, бо його подальше функціонування пов'язане з можливістю підтримати свою платоспроможність та доходність.

Найбільш важливими під час проведення оцінки фінансового стану підприємства є показники: ліквідності, які характеризують можливості підприємства погасити свої борги; платоспроможності, які визначають ступінь покриття підприємством позикових коштів; прибутковості, що порівнюють розміри власних та вкладених коштів та ефективність використання довгострокових та поточних активів.

Головна мета аналізу – своєчасно виявити та ліквідувати недоліки фінансової діяльності, знайти резерви покращення фінансового стану та його платоспроможності.

Аналіз останніх публікацій. Про підвищену цікавість до проблем фінансового аналізу свідчить велика кількість публікацій. Деякі автори, як наприклад, Крилов Е.І., Власова В.М., Журавкова І.В. [1,2] розглядають проблему проведення фінансового аналізу з боку внутрішніх користувачів. Науменкова С.В. [8,9] у своїх роботах розглядає окремо вплив галузевих та регіональних особливостей діяльності підприємства.

Виділення невирішених проблем. На сучасному етапі для оцінки фінансового стану підприємства використовують лише основні показники, за виключенням тих, що дублюються або несуттєво впливають на результати оцінки.

Визначення фінансових показників у вигляді коефіцієнтів базується на співвідношенні між окремими статтями активу та пасиву балансу,

фінансових результатів, а також як співвідношення між показниками фінансових результатів та балансу.

Предметом розгляду статті є застосовувані в Україні методик оцінки фінансово – економічного стану суб'єктів підприємницької діяльності (підприємств). Ми розглянемо наступні широко використовувані методики:

- **М1** – Методика проведення поглибленого аналізу фінансово – господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій. Затверджено наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27 червня 1997р. № 81 [3]

- **М2** – Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій. Затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23 лютого 1998р. № 22 [4]

- **М3** – Методика „Про порядок формування і використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків”. Затверджена Положенням НБУ від 06 червня 2000р. № 279 [5]

- **М4** – Методика „Про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації”. Затверджена Наказом міністерства фінансів України та ФДМУ від 26 січня 2001р. № 49/121 [6]

- **М5** – Методика аналізу фінансово – господарської діяльності підприємств державного сектору економіки. Затверджено Наказом міністерства фінансів України від 14 лютого 2006р. №170 [7]

Під час проведення порівняльної оцінки даних методик виявлена розбіжність у розрахункових формулах, критеріях оцінки та назвах показників. Так, показники, однакові за розрахунком мають різні назви та рекомендовані значення. Однакові за назвою показники мають різний розрахунок та нормативне значення.

Оберемо в якості коефіцієнтів, що характеризують стан підприємства, показники ліквідності та фінансової стійкості.

Результати аналізу структури джерел капіталу повинні показати, на якому переважно капіталі працює підприємство – власному чи позиковому, чи не прихований у структурі, що склалася, ризик для інвесторів, чи ця структура сприятлива для ефективного використання капіталу.

Коефіцієнт фінансової стійкості показує питому вагу в загальній вартості майна всіх джерел коштів, які підприємство може використовувати без витрат для кредиторів. Він обмежує вкладення короткострокових позичених коштів тільки тими активами, які легко реалізуються і швидко повертаються в грошову форму.

Співвідношення позикового та власного капіталів – це найвагоміший показник, який свідчить про фінансову незалежність (автономність) підприємства від залучення позикових коштів. Він показує, скільки позикових коштів залучає підприємство на одну гривню власного капіталу.

Наведемо список обраних з відповідних методик групи коефіцієнтів за їх назвами, розрахунковими формулами та рекомендованими значеннями (табл.1). В табл.1 простежується невідповідність наведених характеристик.

Так, наприклад, показник співвідношення позикового та власного капіталів за наведеними методиками має розрахункову формулу, що витікає з назви – Позиковий капітал / Власний капітал. Але виникає плутанина з назвою цього коефіцієнта та рекомендованим значенням. Так, у перших двох методиках він має назву „показник фінансового лівериджу”, у наступних трьох – коефіцієнт незалежності, коефіцієнт фінансування та коефіцієнт заборгованості відповідно. При цьому у перших двох методиках рекомендоване значення обмежується лише „зменшенням”. У наступних двох – менше одиниці. За останньою методикою рекомендації конкретизовані до 0,5 – 0,7.

Користувачами даних методик виступають безпосередньо підприємства, інвестори, постачальники матеріальних та фінансових

Показники фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності

Таблиця 1

Назва коефіцієнту	М 1	М 2	М 3	М 4	М 5
Коефіцієнт швидкої ліквідності	–	–	Коефіцієнт поточної ліквідності <u>Ліквідні активи</u> Поточні зобов'язання > 0,5	Коефіцієнт швидкої ліквідності <u>Оборотні активи</u> Поточні зобов'язання 0,6 – 0,8	–
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Коефіцієнт абсолютної ліквідності <u>Грошові кошти</u> Поточні зобов'язання 0,2 – 0,35	Коефіцієнт абсолютної ліквідності <u>Грошові кошти</u> Поточні зобов'язання 0,2 – 0,35	Коефіцієнт миттєвої ліквідності <u>Грошові кошти</u> Поточні зобов'язання 0,2	Коефіцієнт абсолютної ліквідності <u>Грошові кошти</u> Поточні зобов'язання > 0	Коефіцієнт абсолютної ліквідності <u>Грошові кошти</u> Поточні зобов'язання 0,2 – 0,35
Коефіцієнт загальної ліквідності	–	–	Коефіцієнт загальної ліквідності <u>Оборотні активи</u> Поточні зобов'язання > 2	–	Коефіцієнт загальної ліквідності <u>Оборотні активи</u> Д/стр. зобов'язання + К/стр. зобов'язання збільшення
Коефіцієнт покриття	Коефіцієнт покриття <u>Оборотні активи</u> Поточні зобов'язання 1 – 1,5	Поточний коефіцієнт покриття <u>Оборотні активи</u> Поточні зобов'язання 1 – 1,5	Коефіцієнт загальної ліквідності <u>Оборотні активи</u> Поточні зобов'язання > 2	Коефіцієнт покриття <u>Оборотні активи</u> Поточні зобов'язання > 1	Коефіцієнт покриття <u>Оборотні активи</u> Поточні зобов'язання 1 – 1,5
Співвідношення позикового та власного капіталів	Показник фінансового лівериджу <u>Позиковий капітал</u> Власний капітал зменшення	Показник фінансового лівериджу <u>Позиковий капітал</u> Власний капітал зменшення	Коефіцієнт незалежності <u>Позиковий капітал</u> Власний капітал < 1	Коефіцієнт фінансування <u>Позиковий капітал</u> Власний капітал < 1	Коефіцієнт заборгованості <u>Позиковий капітал</u> Власний капітал 0,5 – 0,7
Коефіцієнт фінансової стійкості	Коефіцієнт фінансової стабільності <u>Власний капітал</u> Валюта балансу – Власний капітал	Коефіцієнт фінансової стійкості Власний капітал + <u>Д/стр. зобов'язання</u> Заг. Σ госп. Ресурсів 0,85 – 0,90	–	–	Коефіцієнт фінансової стійкості <u>Власний капітал</u> Д/стр. зобов'язання + К/стр. зобов'язання > 1

ресурсів, контролюючі органи, органи місцевого самоврядування. Методики фінансового аналізу представляють інтерес для кожного підприємства для власної самооцінки та оцінки потенційних партнерів. Будь – якому підприємству не є байдужим як будуть оцінювати його фінансовий стан акціонери, кредитори. Власники аналізують фінансову звітність для подальшої розробки планів покращення фінансової стабільності та підвищення доходності підприємства. Кредитори та інвестори проводять аналіз фінансової звітності підприємства для мінімізації ризику за позиками та внесками. Майже всі користувачі фінансової звітності підприємств використовують результати фінансового аналізу для оптимізації власних інтересів.

Основною ідеєю національних методик, що витікає з їх змісту, є порівняння коефіцієнтів аналізованого підприємства з деякими нормативними значеннями. Їх автори методик називають по – різному:

- нормативні
- рекомендовані
- теоретичні

Деякі нормативні значення встановлюються у формі закритого інтервалу. А деякі у формі відкритого – з одним обмеженням (більше або менше певної величини). Але рекомендовані нормативні значення показників на враховують розміру підприємств, галузевих та регіональних особливостей їх діяльності.

Така несумісність методик – розбіжності у розрахункових формулах, назві та рекомендованих значеннях – призводить до виникнення труднощів у співставленні результатів оцінки за різними методиками. Так проведений аналіз за різними методиками, наприклад, банком та органом місцевого самоврядування, дасть різні висновки про фінансовий стан аналізованого підприємства.

Висновок. Без аналізу фінансового стану сьогодні стає неможливим функціонування будь-якого суб'єкта економічної діяльності, включаючи й

тих, що з певних причин не переслідують мету максимізації прибутків. Якщо ефективність господарювання є добровільною справою агента економічної діяльності, то фінансова звітність – обов'язковою: навіть дрібні приватні підприємства зобов'язані аналізувати свою фінансову діяльність. Тому виникає необхідність у вдосконаленні методики оцінки фінансового стану підприємства, яка б враховувала особливості діяльності підприємства, пов'язані з його розміром галузевою та регіональною приналежністю.

Література

1. Крылов Э.И., Власова В.М., Журавкова И.В. Методологические вопросы анализа финансового состояния во взаимосвязи с инвестиционной привлекательностью предприятия // Финансы и кредит. – 2002. - №15. – с.27 – 35.
2. Крылов Э.И. Методологические вопросы анализа финансового состояния во взаимосвязи с инвестиционной привлекательностью предприятия. // Финансы и кредит – 2002. - №15. – с.27 – 36.
3. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово – господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій. Затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27 червня 1997р. № 81.
4. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій. Затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23 лютого 1998р. № 22.
5. Методика „Про порядок формування і використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків”. Затверджена Положенням НБУ від 06 червня 2000р. № 279
6. Методика „Про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації”. Затверджена Наказом міністерства фінансів України та ФДМУ від 26 січня 2001р. № 49/121

7. Методика аналізу фінансово – господарської діяльності підприємств державного сектору економіки. Затверджено Наказом міністерства фінансів України від 14 лютого 2006р. №170
8. Науменкова С.В. Оцінка впливу галузевої приналежності на рівень перспективної платоспроможності позичальника // Вісник НБУ. – 2005. - №6.- с. 18 – 25.
9. Науменкова С.В., Бойко С.О. Фінансові складові оцінки інвестиційної привабливості регіонів // проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т.3: Збірник наукових праць: Наукове видання. – Суми: Мрія-1 ЛТД; Ініціатива, 2000. – с. 62 – 74.

Дутченко О.О. Проблеми використання методик оцінки фінансового стану підприємств / О.О. Дутченко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. - Суми: УАБС НБУ, 2006. - Вип. 17. - С. 260-264.g